

Fakulta filozofická Univerzity Pardubice

Oponentský posudek

Bc. Michala KRÍŽKOVÁ

Budování společenských vazeb v dopisech hraběte Jana z Rotálu knížatům Maxmiliánovi II. a Ferdinandovi z Ditrichštejna. Edice korespondence z let 1647 – 1666

Diplomová práce, Pardubice 2013, 169 s. + přílohy

Vedoucí práce: doc. Mgr. Jiří Kubeš, Ph.D.

Prameny osobní povahy či chceme-li ego-dokumenty, v prvé řadě pak osobní korespondence, patří nejen ve středoevropské historiografii ke stále oblíbenějšímu pramennému materiálu. Právě výzkum korespondence se poslední dobou jeví jako jedna z perspektivních cest, pomoci níž se badatelé snaží prozkoumat stále ještě spíše neznámý svět aristokracie 2. poloviny 17. století (Smíšek, Kubeš, Bastl, ad.). Zvolené téma diplomové práce Michaly Křížkové tak jde přesně naproti aktuálním trendům domácí historiografie raného novověku. Její volba je možná ještě o to zajímavější, že zkoumá korespondenci dvou příbuzensky nikterak spojených protějšků, takto pojatých studií zatím mnoho není.

Jádrem a nejpřínosnější částí se značným informačním potenciálem, bezpochyby výtěžitelným i v budoucnu, je plná edice zhruba 110 dopisů mezi Janem z Rottalu a otcem a synem Dietrichsteiny (s. 62-161). Jedná se o poctivě provedenou detailní a jistě náročnou práci. Připočteme-li k tomu obtíže spojené s barokní němčinou a dobovou paleografií, už jen za tuto část by si práce zasloužila být obhájena. Určité pochybnosti mám však nad výslednou podobou uvozovacího textu.

Nejprve se sluší ztratit několik slov o úrovni jazyka. Ta je celkově dobrá, prostá gramatických a stylistických nonsensů. Jen občas se vloudí nějaká drobná chyba (nebo-li místo neboli na s. 2, „*púhončimi*“ na s. 18, „*vložili... se dvě osoby*“ na s. 54), úsměvná formulace z nepozornosti (Maxmilián III. z Dietrichsteina by asi nešel provdat, i kdyby se jeho bratr moc snažil – s. 58) či neobratné vyjádření („*militární daně*“ – s. 44; co to znamená, že „*byly položeny základy k vývoji nové rakouské šlechty*“? – s. 7; Maxmilián II. Dietrichstein prý roku 1629 získal „*větší palatinát, tedy právo udělovat prostý šlechtický titul*“ – opravdu mohl šlechtic udílet nobilitace? – s. 17). Ne zcela standardní (a v dosavadní literatuře určitě ne převládající) se mi jeví užívání počestné verze predikátu „z Rotálu“, ještě s čárkou nad a, nicméně to je můj osobní, možná esteticky motivovaný názor. Co se týče práce se sekundární literaturou, její vytěžení je zpravidla ucházející, přesto si neodpustím dvě poznámky. Vzhledem k tomu, že úhelnou osu celé práce tvoří osobní korespondence a sama autorka se v úvodu zaštiťuje ex post vytvořeným pojmem ego-dokumenty (s. 2), očekával bych poučený rozbor dějin a vývoje tohoto pojmu, včetně vědeckých diskuzí o funkčnosti, náplni, mezích a možnostech tohoto termínu, o čemž diskutovali zejména němečtí a rakouští vědci, podložený adekvátní citací stěžejní literatury (alespoň Winfried Schulze či Beatrix Bastl). To mi citelně scházelo. Také v některých pasážích, v nichž je líčen dějinný rámec, by neškodilo zacházet s literaturou trochu obezřetněji. Jeden příklad za všechny – když už je líčena situace v Uhrách v letech 1663-1664 (s. 43-44), místo popularizujících prací V. Kopčana by se měl výklad opírat spíše o starší, nicméně stále ještě platný a nepřekonaný tlustospis Georga Wagnera (*Das Türkenjahr 1664: eine europäische Bewährung: Raimund Montecuccoli, die Schlacht von St Gotthard-Mogersdorf und der Friede von Eisenburg*, Eisenstadt 1964).

Úvodní text edice je dělen na čtyři části (zemská správa na Moravě, Dietrichsteinové na Moravě v 17. stol., Rottalové na Moravě v 17. stol. a kapitola věnující se obsahu editované korespondence). Jde po mém soudu o tradiční schematický přístup ke strukturování textu – jednotlivé kapitoly sice spolu nějak obsahově souvisí, přesto se ale ve výsledku příliš neprolínají a nedoplňují, navíc jsou vůči sobě místy poněkud nevyvážené. Abych byl konkrétnější: Líčení správních dějin tribunálu se mi jeví možná příliš zbytečné a dopodrobna líčené (s. 10-12), když jde v práci vlastně o osobní, nikoliv striktně úřední korespondenci, jakkoliv přesná dělicí čára mezi těmito dvěma typy asi vést nelze. Větší prostor by pak mohl být věnován stěžejní kapitole 5, v níž autorka nejprve charakterizuje, strukturuje a posléze i rozebírá obsahovou stránku korespondence a naznačuje tak její výpovědní potenciál. Přitom se zde nacházejí zajímavé a silné momenty, jež jsou výsledkem vlastní badatelské invence: kladně hodnotím kupř. sledování frekvence dopisů a míst jejich odesílání (s. 31-32), inovativní a polemický zároveň je také autorčin názor na vytváření tzv. dietrichsteinské frakce u vídeňského dvora již dříve, než soudila dosavadní literatura (s. 39). V této souvislosti bych si dovilil vznést i jednu otázku do diskuze při obhajobě: proč Rottal, který nebyl osobně u dvora, sděluje knížeti Maxmiliánovi, který naopak byl u dvora, novinky z dvorské společnosti (s. 42)?

Výtka čistě technického rázu pak směřuje k subkapitole 4.5.1. Její vložení do textu chápu, nicméně měla být přesněji ohraničená, neboť v rámci ní od s. 57 následuje výklad již nikoliv o právních poradcích aristokratů, ale o důvěrnostech adresátů (hledání vhodné choti pro Ferdinandova bratra apod.).

Mám-li shrnout své dojmy z úvodní části, lze říci, že práce ve výsledku působí poněkud disparátně. Je samozřejmě otázkou, do jaké míry je to dáno limity studovaných pramenů, ale místy mám až dojem, jakoby se autorka bránila plně vytěžit informační potenciál své edice a místo toho jen krouží kolem a vysvětluje historické pozadí okolností, na které při četbě pramenů narazila. Ono budování společenských vazeb mezi urozenými politickými souputníky, avizované v názvu práce, je tak pro čtenáře, který by si nechtěl pročítat editované dopisy a místo toho spoléhal na úvodní text, spíše tušeno mezi řádky. Přimluvil bych se také za o trochu větší akcentaci komparativního rámce – je sice pravdou, že výzkum korespondence rovnorodých šlechtických partnerů bez přímých příbuzenských vazeb zatím u nás není na pořadu dne, přesto lze v určitých rysech, např. pomoc při budování sociálních kontaktů a kariéry, obsahovou stránku studovaných dopisů porovnat (viz např. diplomová práce L. Maršálkové).

Celkově vzato je však diplomová práce Michaly Křížkové původní vědeckou studií, dobře odpovídající současnému zájmu domácího dějepiscectví. Doporučuji ji k obhajobě, vzhledem k výše vyjádřeným skutečnostem ohledně vyznění úvodní výkladové části ji navrhuji hodnotit jako **solidní velmi dobrou**.

V Olomouci, 14. 8. 2013

PhDr. Vítězslav Prchal, Ph.D.